

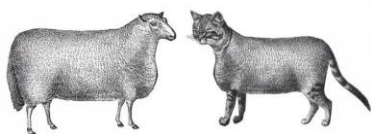
TEXT I

Proč se dívat na zvířata

1. Když oči zvířete pozorují člověka, jsou pozorná a ostražitá. Je dobře možné, že se totéž zvíře stejně podívá i na
2. zvíře jiného druhu. Nevyhrazuje si pro člověka zvláštní pohled. Avšak žádný jiný druh, kromě člověka, nepocítí
3. v pohledu zvířete důvěrnou blízkost. Jiná zvířata ten pohled zadržuje a zastavuje. Člověk pohled vrací, a tím si
4. uvědomuje sám sebe.
5. Zvíře jej zkoumá přes úzkou propast neporozumění. To proto může člověk zvíře zaskočit. Nicméně i zvíře – byť
6. třeba ochočené – může zaskočit člověka. I člověk hledí přes podobnou, i když ne identickou propast
7. neporozumění. Tak tomu je, ať se podívá kamkoli. Vždy hledí přes nevědomost a strach. Když je tedy viděn
8. zvířetem, je sám viděn způsobem, jakým on vidí své okolí. Uvědomuje si to – a právě díky tomu se mu pohled
9. zvířete stává důvěrně blízkým. A přece je zvíře odlišné a nikdy je s člověkem nelze zaměnit. Zvířeti je tak
10. přiřknuta moc srovnatelná, ale nikdy ne totožná s mocí lidskou. Zvíře má svá tajemství, která se, na rozdíl od
11. tajemství jeskyní, hor či moří, zcela cíleně obracejí k člověku.
12. Vzájemný vztah se lépe objasní, když pohled zvířete porovnáme s pohledem druhého člověka. Mezi dvěma
13. lidmi jsou obě propasti v zásadě přemostěny jazykem. I když je setkání nepřátelské a neuzívá se slov, i když
14. třeba každý hovoří jiným jazykem, díky samotné existenci jazyka je minimálně jeden člověk druhým uznán,
15. nejsou-li uznáni vzájemně. Jazyk lidem dovoluje, aby přistupovali k druhému jako k sobě samému. Uznání,
16. existenční stvrzení umožněné jazykem, může také stvrdit lidskou nevědomost a strach. Zatímco u zvířat
17. představuje strach reakci na signál zvenčí, u lidí je endemický.
18. Žádné zvíře nikdy – pozitivně ani negativně – neuzná, nestvrdí člověka. Zvíře lze zabít a sníst, čímž se jeho
19. energie přidá k té, kterou lovec již vlastní. Zvíře lze zkrotit, čímž rolníkovi poskytne obživu a začne pro něj
20. pracovat. Protože mu však schází společný jazyk, jelikož dokonale mlčí, je jeho odtažitost, odlišnost, výlučnost
21. – výlučnost, z níž je vyloučen člověk – nezlomná. [...]
22. Zvířátko nabízí vlastníkovu zrcadlo pro onu část jeho samotného, která se jinak nikde neodráží. Jelikož se ale
23. v tomto vztahu vytratila autonomie obou stran – vlastník se stal „tím jedinečným člověkem, kterým je jenom
24. pro své zvířátko“, a zvíře se ve všech svých tělesných potřebách stalo závislým na svém majiteli -, souběžnost
25. jejich oddělených životů byla zničena.
26. Kulturní marginalizace zvířat je samozřejmě spletitější proces než jejich marginalizace tělesná. Zvířata v duši
27. nelze rozprášit tak snadno. K životu je vyvolávají rčení, sny, hry, vyprávění, pověry, sám jazyk. Zvířata v duši
28. nebyla rozprášena, nýbrž kooptována do jiných kategorií, a to především do *rodiny* a do *podívané*. [...]
29. V doprovodné ideologii hrají zvířata vždy roli toho, jenž je pozorován. Skutečnost, že ona také mohou
30. pozorovat nás, ztratila veškerý význam. Jsou z nich objekty našeho stále se šířícího poznání. Naše poznatky o
31. zvířatech představují doklad o naší moci, a tedy i doklad o vzdálenosti, která nás od nich dělí. Čím více víme,
32. tím jsme vzdálenější. [...]
33. Ať se na tato zvířata podíváte jakkoli, dokonce i když je zvíře přímo u mříží, půl metru od vás, a dívá se
34. směrem ven, *díváte se na něco, co bylo dokonale vytlačeno na okraj* – ani veškerá koncentrace, jaké jste
35. schopni, je nedokáže vtáhnout znovu do centra. Proč?
36. Zvířata sice mají omezenou volnost, nicméně ona sama i diváci venku se řídí předpokladem, že jsou pevně
37. uzavřena. Viditelnost přes sklo, mezery mezi mřížemi či volný prostor nad vodním příkopem nejsou, čím se
38. zdají – být tomu naopak, všechno by se změnilo. Viditelnost, prostor, vzduch byly zredukovány na pouhé
39. reprezentanty.

TEXT II

Franz Kafka: Kříženec (1917)

MÁM ZVLÁŠTNÍ ZVÍŘE, napůl kočičku, napůl jehně. Je to dědictví z otcova majetku. Avšak vyvinulo se teprve za mne, dříve to bylo spíš jehně než kočička. Teď však má z obojího asi tak stejně. Z kočky hlavu a drápy, z beránka velikost a postavu; od obou má oči, které plápolají a jsou divoké, srst, která je měkká a přiléhavá, pohyby, v nichž je skotačivost i plíživost. Když svítí slunce, stočí se na okně do klubíčka a přede, na louce pobíhá jak splašené a sotva se dá chytit. Před kočkami utíká, na jehňata by se chtělo vrhat. Za měsíční noci se nejraději prochází po okapu. Mňoukat nedovede a krysy se mu hnuší. Před kurníkem vydrží číhat celé hodiny, ale ještě nikdy nevyužilo příležitosti k vraždě. Žívím je sladkým mlékem, to má nejraději. Saje je dlouhými loky přes své dravčí zuby. Samozřejmě je to velká podívaná pro děti. V neděli dopoledne bývají návštěvní hodiny. Držím vždycky zvířátko na klíně a děti z celého sousedství postávají okolo.

Tu přicházejí nejpodivnější otázky, na které by nikdo nedokázal odpovědět: Proč je jen jedno takové zvíře, proč je mám zrovna já, jestli už před ním někdy bylo nějaké takové zvíře a jak to bude po jeho smrti, jestli se cítí osamělé, proč nemá mladé, jak se jmenuje a tak dále. Nenamáhám se s odpověďmi, bez jakéhokoli vysvětlování se spokojuji s tím, že ukazují, co mám. Někdy děti přinesou kočky, jednou přivedly dokonce dvě jehňata. Avšak proti jejich očekávání nikdy nedošlo k vzájemnému poznání. Zvířata si klidně hleděla do svých zvířecích ucí a zřejmě brala své existence jako božská fakta.

U mne na klíně nezná to zvíře ani strach, ani touhu pronásledovat. Když se ke mně tulí, cítí se nejbláženější. Lne k rodině, která je vychovala. Není to snad nějaká mimořádná věrnost, nýbrž správný instinkt zvířete, které má na zemi sice nespočet sešvagřených příbuzných, ale snad ani jediného pokrevního, a jemuž tedy je ochrana, již u nás nalezlo, svatá.

Někdy se musím smát, když mě tak očmuchává, protahuje se mi mezi nohama a ne a ne se ode mne odloučit. Jako by nestačilo, že je jehnětem i kočkou, chce být skoro ještě i psem. – Jednou, když jsem – což se může stát každému – nevěděl už kudy kam ve svých obchodech a ve všem, co s tím souviselo, když už jsem chtěl všeho nechat a v takovém rozpoložení jsem ležel doma v houpacím křesle s tím zvířetem na klíně, tu, když jsem se náhodou podíval dolů, kanuly z jeho obrovských vousisek slzy. – Byly to mé, byly to jeho? – Má tahle kočka s beránčí duší ještě i lidskou ctižádost? – Nezdědil jsem po otci mnoho, ale tohle dědictví stojí za to.

Má v sobě obojí neklid, kočičí i jehněčí, jakkoli jsou oba rozdílné. Proto je mu jeho kůže příliš těsná. Někdy si vyskočí na židli vedle mne, opře se mi předníma nohama o ramena a čenich mi přiloží k uchu. Je to, jako by mi něco říkalo, a skutečně se pak ke mně nakloní, dívá se mi do obličeje a pozoruje dojem, jaký na mne učinilo jeho sdělení. A já z dobré vůle dělám, jako bych byl něčemu porozuměl, a přikývnu. – Potom seskočí na zem a tancuje kolem mne.

Snad by byl pro to zvíře vysvobozením řeznický nůž, avšak já mu jakožto svému dědictví musím toto vysvobození odepřít. I musí tedy vyčkat, až mu sám od sebe dojde dech, i když na mě někdy pohlíží jakoby rozumnými lidskýma očima, jež vyzývají k rozumnému činu.

